

Annie van Elburg

De Rederijkers en de "Ghesellen"

door Hans Wiersma

Op 24 maart 1998 overleed in haar geboorteplaats Kampen, op 90-jarige leeftijd, mevrouw Annie van Elburg- Koopmans, actrice- cabaretière, weduwe van de regionaal vermaarde cabaretier- conferencier John van Elburg. Dat haar overlijden royaal de krant haalde, en dat de Kamper Almanak dit "in memoriam" aan haar wijdt, had niet alleen haar hoge leeftijd, maar ook een combinatie van feiten als oorzaak. Feiten, die van haar, met een modewoord van vandaag, een soort "boegbeeld" van het toneelwereldje in uitgaand Kampen hebben gemaakt, al is het woord, gezien haar bescheiden gestalte, nou niet de meest reële metafoor.

Annie van Elburg werd al jong lid van de letterkundige vereniging "Kamper Rederijkers", opgericht in 1927 door de enthousiaste en bewonderenswaardige activiteit van Herman Deinum, de latere schouwburg- en concertzaaldirecteur van Haarlem. (Zie het artikel van Sandra Bos in de Kamper Almanak '97.) Zij bleef lid tot het bittere einde, toen in 1990 de Kamper Rederijkers vanwege bloedarmoede als vereniging werd opgeheven. Maar ze had toen ook alle lief en leed van Kampens, toch nog altijd meest gerenommeerde toneelclub, actief meegemaakt (zie ook Sandra Bos).

Mede door haar aanwezigheid en medewerking was er een sterke, een enkele keer zelfs wat overgevoelige band tussen het artistieke gezin Koopmans en de Kamper Rederijkers. Moeder Koopmans had een modevakschool, waaraan ook Annie als lerares fijne handwerken verbonden was, en in den huize Koopmans - toen nog Venestraat 10 en later ze Ebbingestraat 6 - werden bij de nadering van een uitvoering met vele helpende handen eveneens vele toneelkostuums in elkaar genaaid.

Het leek wel of ieder lid van het gezin Koopmans als zodanig een taak toegewezen had gekregen in de vereniging: de zussen Annie en Ali, de broers Hennie, Jan, Frits en Siem, maar ook de aangetrouwden en leden van de derde generatie werden in het leven met de Rederijkers betrokken. Het drukte een stempel op het gezin, dat de samenleving er in de meeste gevallen plezieriger op maakte. Ondertussen ontwikkelde Frits zich tot regisseur, maar Jan was door zijn veelzijdige artisticeit toch wel de voornaamste kracht in het familieverband.

Professioneel

Met name toen de professionele dienst van de lichte muze aan de orde kwam. Dat was bij het ontstaan van het cabaretgezelschap "De Ghesellen van de Spele". Het moet tegen het einde van de dertiger jaren zijn geweest, toen het van Kampen uit opererende cabaretgezelschap van Doeke Stuurop uiteen viel door voornamelijk zakelijke spanningen. Samen met haar aanstaande echtgenoot, de aankomende conferencier John van Elburg (ook een doorgewinterde Rederijker), haar artistieke broer Jan, haar jongere zus Ali (Keuter-) Koopmans en Netty Reket, vormde Annie het cabaretgezelschap, dat ondanks regelmatige persoonswisselingen, een leven tot ver na de oorlog beschoren zou zijn.

Annie van Elburg en haar broer Jan Koopmans tijdens een optreden als vrolijk duo, na de opheffing van 'De Ghesellen van den Spele'. (Foto fam. S. Koopmans)

De "Ghesellen" genoten allengs in het hele land een zekere bekendheid bij een publiek van wisselende aard. Het was dan ook geen platte lol wat zij brachten. Hun optreden had iets beschaafds en af en toe speelde de "troupe" ook wel een compleet toneelstuk, zoals "Gieren op 't veilig nest" van Harold McPherson.

Willem van der Veen, feature-redacteur en toneelrecensent van de Zwolse Courant, maar in de vijftiger jaren journalist van het Nieuw Kamper dagblad, heeft het gezelschap zowel in zijn Kamper als later in zijn Zwolse jaren meegemaakt en hij beschreef in een terugblik in zijn krant, na het overlijden van Annie de groep zoals die in de vijftiger jaren opereerde, "man-voor-man" als volgt:

"Annie van Elburg oogde als een klein, maar kittig vrouwtje met een ietwat sophisticated uitstraling, die voortreffelijk in staat was om damesachtige typetjes met fijne ironie en een apart stemmetje uit te beelden. Ik zie (en hoor) haar nog voor me in een geestige parodie op een telefonerende ministersvrouw. Haar broer Jan Koopmans was artistiek gezien een verhaal apart: heer en boer tegelijk. De ene avond speelde hij met de "Ghesellen" een bekakt meneertje, waarna hij de volgende avond voor een heel ander publiek schnabbelde met zijn eigen boerencreatie Jan van d'Iesseldiek.

Naast Annie van Elburg als leading lady had het gezelschap nog een tweede plek voor een vrouwelijke artiest. Deze werd in de loop der jaren ingenomen door verschillende dames die meestal de rol van chanssonnière vertolkten: Netty Reket, Ineke Westerop en Truus van Kan.

Ondanks de bundeling van talent bij De Ghesellen van den Spele werd de show toch niet zelden gestolen door een bijzondere man die men gerust een exotische vogel in de provinciale voliëre mocht noemen. Een echte Rus -of eigenlijk een Let- die van verbazend veel artistieke markten thuis was: Sacha Tamarinof."

Ook over John van Elburg, Annie's echtgenoot, valt in en buiten het verband van de "Ghesellen" wel wat extra's te vermelden. Hij was in de wijde omtrek vooral bekend als conferencier, een artiestentype dat tegenwoordig "stand-up comedian" wordt genoemd. Willem van der Veen zegt:

"Die eigentijdse betiteling dekt slechts de helft van zijn verhaal. Onder de taak van een ouderwetse conferencier werd veel meer verstaan. Deze maakte niet alleen in hoog tempo grappen, maar had ook een sociale functie als aan-elkaar-prater van feestavonden ('aansmoezenier' werd ie wel genoemd) en gastheer tijdens recepties en officiële bijeenkomsten."

John als acteur

Als je wat intiemer met John in gesprek raakte, zoals dat met Willem van der Veen het geval was, voelde je, dat er meer in hem woelde dan alleen de oppervlakkige drang om mensen te amuseren en te behagen. Het begon nadat hij als jongen in Amsterdam verschillende baantjes had gehad (12 ambachten-13 ongelukken). Hij kwam in Kampen terug en zette zijn eerste stappen op het toneel bij het al eerdergenoemde cabaretgezelschap Doeke Stuurup. Hij werd ook lid van de Rederijkers, waar hij zijn vrouw- toen nog Annie Koopmans- leerde kennen, en leerde toneelspelen.

"Toen hij al lang in het artiestenvak zat, zag ik hem bij de Kamper Rederijkers een keer een grandioze rol vertolken in Shakespeare's 'Driekoningenavond'. Welke beroepsartiest zou daar heden ten dage voor te porren zijn". Aldus de Zwollenaar Willem van der Veen, die John en Annie

Scène van de opvoering van 'Knecht van twee meesters', commedià dell'arte van Carlo Goldoni, ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de Kamper Rederijkers in april 1978. De spelers v.l.n.r. Annie van Elburg, Piet Stuurop, Jan Koopmans, Juultje Klemann en Aart Duiveman. Regisseur was Frits Koopmans. (Foto fam. S. Koopmans)

De Kamper Rederijkers rondom hun regisseur Herman Deinum (middenvoor) bij de uitvoering van 'Echtgenoot gevraagd' op 31 januari 1939. Alle medewerkers op een rij: boven v.l.n.r. Lien Zwanino, Dirk Smit, Wim Kattenberg, Roelof van der Veen, John van Elburg; onder v.l.n.r. Roeli Arentshorst, Dicky Koetsier, Herman Deinum, Annie Koopmans (nog ongehuwd) en Jan Koopmans. (Foto fam. S. Koopmans)

vaker ontmoette, toen zij het verstandige besluit hadden genomen zich in Zwolle te vestigen in verband met Johns functie als regionaal artiest. Toch bleven Kampen, de familie Koopmans en de Kamper Rederijkers trekken. Na Johns overlijden heeft Annie zich weer in Kampen gevestigd, waar zij tot haar overlijden is blijven wonen, als gewaardeerde vraagbaak voor de Kamper ontwikkelingen in het amateurtoneel. Op 26 maart 1988 had zij de eer namens de zestigjarige Kamper Rederijkers, de gemeentelijke erepenning van Kampen in ontvangst te mogen nemen.

De Kamper Rederijkers hebben een groot historisch belang voor de stad Kampen. Zij zijn de voorloper van de huidige Kamper Rederij, die in 1988 de gemeentelijke erepenning van Kampen in ontvangst heeft mogen nemen. De Kamper Rederij is een van de oudste en meest bekende amateurtheatergezelschappen van Nederland. Het gezelschap heeft een rijk verleden en heeft vele bekende acteurs en actrices voortgebracht. De Kamper Rederij is ook een belangrijk onderdeel van de culturele en historische erfgoed van Kampen.

De Kamper Rederij is een van de oudste en meest bekende amateurtheatergezelschappen van Nederland. Het gezelschap heeft een rijk verleden en heeft vele bekende acteurs en actrices voortgebracht. De Kamper Rederij is ook een belangrijk onderdeel van de culturele en historische erfgoed van Kampen. Het gezelschap heeft een lange traditie van amateurtheater en heeft vele bekende acteurs en actrices voortgebracht. De Kamper Rederij is ook een belangrijk onderdeel van de culturele en historische erfgoed van Kampen.